

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 12ης Ιουλίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 21 ΣΛΕΕ – Δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια της Ένωσης – Οδηγία 2004/38/ΕΚ – Άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β' – Σύντροφος με τον οποίο ο πολίτης της Ένωσης έχει σταθερή σχέση, δεόντως αποδεδειγμένη – Επιστροφή στο κράτος μέλος του οποίου την ιθαγένεια έχει ο πολίτης της Ένωσης – Αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής – Εκτενής εξέταση της προσωπικής κατάστασης του αιτούντος – Άρθρα 15 και 31 – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 47»

Στην υπόθεση C-89/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [εφετείο διοικητικών διαφορών (τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), Ηνωμένο Βασίλειο] με απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Φεβρουαρίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Secretary of State for the Home Department

κατά

Rozanne Banger,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, C. Vajda, E. Juhász, K. Jürimäe (εισηγήτρια) και K. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

γραμματέας: L. Hewlett, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης της 17ης Ιανουαρίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η R. Banger, εκπροσωπούμενη από τον A. Metzger, QC, και την S. Saifolahi, barrister,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τις Z. Lavery, J. Kraehling και C. Crane, καθώς και από τον S. Brandon, επικουρούμενους από τον B. Kennelly, QC,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη V. Ester Casas,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την E. Montaguti και τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Απριλίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικά ΕΕ 2004, L 229, σ. 35, και ΕΕ 2007, L 204, σ. 28).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Secretary of State for the Home Department (Υπουργού Εσωτερικών, Ηνωμένο Βασίλειο) και της Rozanne Banger, με αντικείμενο άρνηση χορήγησης δελτίου διαμονής στην τελευταία.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 6, 25 και 26 της οδηγίας 2004/38 έχουν ως εξής:
 - «(6) Προκειμένου να διατηρηθεί η ενότητα της οικογένειας με ευρύτερη έννοια και με την επιφύλαξη της απαγόρευσης διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, η κατάσταση των προσώπων τα οποία δεν περιλαμβάνονται στον ορισμό του μέλους της οικογένειας δυνάμει της παρούσας οδηγίας και τα οποία, ως εκ τούτου, δεν απολαύουν αυτόματου δικαιώματος εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, θα πρέπει να εξετάζεται από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της εθνικής του νομοθεσίας, ώστε να αποφασίζεται κατά πόσον μπορεί να επιτραπεί η είσοδος και η διαμονή στα εν λόγω πρόσωπα, λαμβάνοντας υπόψη τη σχέση τους με τον πολίτη της Ένωσης ή οιοσδήποτε άλλες συνθήκες, όπως η οικονομική ή συγγενική εξάρτησή τους από τον πολίτη της Ένωσης.
- [...]
- (25) Είναι επίσης σκόπιμο να διευκρινίζονται λεπτομερώς οι διαδικαστικές εγγυήσεις, ούτως ώστε να διασφαλίζεται, αφενός, υψηλό επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους σε περίπτωση άρνησης εισόδου ή διαμονής σε άλλο κράτος μέλος και, αφετέρου, η τήρηση της αρχής της δέουσας αιτιολόγησης των πράξεων της διοίκησης.

(26) Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να παρέχεται στους πολίτες της Ένωσης και στα μέλη των οικογενειών τους, η δυνατότητα προσφυγής στη Δικαιοσύνη κατά της άρνησης εισόδου ή διαμονής σε άλλο κράτος μέλος.»

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- 1) “πολίτης της Ένωσης”: κάθε πρόσωπο το οποίο έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους·
- 2) “μέλος της οικογένειας”:
 - α) ο (η) σύζυγος·
 - β) ο (η) σύντροφος με τον (την) οποίο(-α) ο πολίτης της Ένωσης έχει σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης, βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους, εφόσον η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής αναγνωρίζει τη σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης ως ισοδύναμη προς τον γάμο, και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στην οικεία νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής·
 - γ) οι απευθείας κατιόντες οι οποίοι είναι κάτω της ηλικίας των 21 ετών ή είναι συντηρούμενοι καθώς και εκείνοι του (της) συζύγου ή του (της) συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο β)·
 - δ) οι συντηρούμενοι απευθείας ανιόντες καθώς και εκείνοι του (της) συζύγου ή του (της) συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο β)·
- 3) “κράτος μέλος υποδοχής”: το κράτος μέλος στο οποίο μεταβαίνει ο πολίτης της Ένωσης προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.»

5 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 σημείο 2 που τους συνοδεύουν ή πηγαίνουν να τους συναντήσουν.

2. Με την επιφύλαξη τυχόν ατομικού δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής των ενδιαφερομένων και σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του, το κράτος μέλος υποδοχής διευκολύνει την είσοδο και τη διαμονή των ακόλουθων προσώπων:

- α) κάθε άλλου μέλους της οικογένειας, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς του, που δεν εμπίπτει στον ορισμό του άρθρου 2 σημείο 2 εφόσον συντηρείται από τον πολίτη της Ένωσης που έχει ίδιον δικαίωμα διαμονής ή ζει υπό τη στέγη του στη χώρα προέλευσης, ή εφόσον σοβαροί λόγοι υγείας καθιστούν απολύτως αναγκαία την προσωπική φροντίδα του εν λόγω μέλους της οικογένειας από τον πολίτη της Ένωσης·
- β) του (της) συντρόφου με τον (την) οποίο(-α) ο πολίτης της Ένωσης έχει σταθερή σχέση, δεόντως αποδεδειγμένη.

Το κράτος μέλος υποδοχής αναλαμβάνει εκτενή εξέταση της προσωπικής κατάστασης και αιτιολογεί κάθε άρνηση εισόδου ή διαμονής των προσώπων αυτών.»

6 Το άρθρο 8, παράγραφος 5, στοιχεία ε' και στ', της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Για να χορηγήσουν βεβαίωση εγγραφής στα μέλη της οικογένειας ενός πολίτη της Ένωσης, που είναι επίσης πολίτες της Ένωσης, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν να προσκομίζονται τα ακόλουθα έγγραφα:

[...]

- ε) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3 παράγραφος 2 στοιχείο α) έγγραφο χορηγηθέν από την αρμόδια αρχή της χώρας καταγωγής ή προέλευσης το οποίο πιστοποιεί ότι συντηρούνται από τον πολίτη της Ένωσης ή ότι ζούσαν υπό τη στέγη του στην εν λόγω χώρα ή απόδειξη της ύπαρξης σοβαρών λόγων υγείας, οι οποίοι καθιστούν απολύτως αναγκαία την προσωπική φροντίδα του μέλους της οικογένειας από τον πολίτη της Ένωσης·
- στ) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3 παράγραφος 2 στοιχείο β) απόδειξη της ύπαρξης διαρκούς σχέσης με τον πολίτη της Ένωσης.»

7 Το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχεία ε' και στ', της οδηγίας 2004/38 έχει ως εξής:

«Προκειμένου να χορηγήσουν δελτίο διαμονής, τα κράτη μέλη απαιτούν την προσκόμιση των ακόλουθων εγγράφων:

[...]

- ε) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3 παράγραφος 2 στοιχείο α) έγγραφο χορηγηθέν από την αρμόδια αρχή της χώρας καταγωγής ή προέλευσης το οποίο πιστοποιεί ότι συντηρούνται από τον πολίτη της Ένωσης ή ότι ζούσαν υπό τη στέγη του στην εν λόγω χώρα ή απόδειξη της ύπαρξης σοβαρών λόγων υγείας, οι οποίοι καθιστούν απολύτως αναγκαία την προσωπική φροντίδα του μέλους της οικογένειας από τον πολίτη της Ένωσης·
- στ) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3 παράγραφος 2 στοιχείο β) απόδειξη της ύπαρξης διαρκούς σχέσης με τον πολίτη της Ένωσης.»

8 Το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής αναφέρει τα εξής:

«Οι διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 30 και 31 εφαρμόζονται κατ' αναλογία για κάθε απόφαση περιοριστική της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους, για άλλους λόγους εκτός της δημόσιας τάξης, της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας υγείας.»

9 Το άρθρο 31 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Οι ενδιαφερόμενοι έχουν πρόσβαση σε δικαστικές και, ενδεχομένως, διοικητικές διαδικασίες προσφυγών στο κράτος μέλος υποδοχής, προκειμένου να προσβάλλουν ή να ζητήσουν την αναθεώρηση απόφασης η οποία έχει ληφθεί εις βάρος τους για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας.

[...]

3. Οι διαδικασίες προσφυγών επιτρέπουν τον έλεγχο της νομιμότητας της απόφασης καθώς και των γεγονότων και των περιστάσεων επί των οποίων βασίζεται το προτεινόμενο μέτρο. Εξασφαλίζουν επίσης ότι η απόφαση δεν είναι δυσανάλογη, ιδίως σε σχέση με τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο άρθρο 28.

[...]»

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

- 10 Η οδηγία 2004/38 μεταφέρθηκε στο δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου με την Immigration (European Economic Area) Regulations 2006 [κανονιστική πράξη του 2006 για τη μετανάστευση (Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος), στο εξής: κανονιστική πράξη του 2006], η οποία ήταν εφαρμοστέα κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης. Το άρθρο 7 της κανονιστικής πράξης του 2006 όριζε τα εξής:

«1. Υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 2, για τους σκοπούς της παρούσας κανονιστικής πράξης, τα ακόλουθα πρόσωπα θεωρούνται ως μέλη της οικογένειας ενός προσώπου:

α) ο/η σύζυγος ή ο/η καταχωρισμένος/-η σύντροφος:

[...].»

- 11 Το άρθρο 8 της κανονιστικής αυτής πράξης προέβλεπε τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας κανονιστικής πράξης, ως “μέλος της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια” νοείται κάθε πρόσωπο το οποίο δεν είναι μέλος της οικογένειας πολίτη ενός κράτους του [Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)] δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία α, β, ή γ, και το οποίο πληροί τις προϋποθέσεις που ορίζονται στις παραγράφους 2, 3, 4 ή 5.

[...]

5. Ένα πρόσωπο πληροί την προβλεπόμενη στην παρούσα παράγραφο προϋπόθεση, εφόσον είναι σύντροφος υπηκόου κράτους μέλους του ΕΟΧ (πέραν της περιπτώσεως του καταχωρισμένου συντρόφου) και εφόσον μπορεί να αποδείξει στην αρμόδια για την έκδοση της αποφάσεως αρχή ότι έχει σταθερή σχέση με τον υπήκοο του κράτους μέλους του ΕΟΧ.

[...].»

- 12 Το άρθρο 9 της εν λόγω κανονιστικής πράξης όριζε τα εξής:

«1. Σε περίπτωση πληρώσεως των προϋποθέσεων της παραγράφου 2, η παρούσα κανονιστική πράξη εφαρμόζεται στα μέλη της οικογένειας των Βρετανών πολιτών σαν να ήταν αυτοί υπήκοοι κράτους μέλους του ΕΟΧ.

2. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι ακόλουθες:

α) ο Βρετανός πολίτης διαμένει σε κράτος μέλος του ΕΟΧ ως εργαζόμενος ή ως αυτοαπασχολούμενος ή διέμενε, με τέτοια ιδιότητα, προτού επιστρέψει στο Ηνωμένο Βασίλειο και

β) σε περίπτωση που το μέλος της οικογένειας του Βρετανού πολίτη είναι σύζυγός του ή καταχωρισμένος σύντροφός του, τα μέρη συζούν στο κράτος μέλος του ΕΟΧ ή είχαν συνάψει γάμο ή σύμφωνο συμβιώσεως και συζούσαν στη χώρα αυτή πριν από την επιστροφή του Βρετανού πολίτη στο Ηνωμένο Βασίλειο.

[...].»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 13 Η R. Banger είναι υπήκοος Νότιας Αφρικής. Ο σύντροφός της, Philip Rado, είναι Βρετανός υπήκοος. Μεταξύ των ετών 2008 και 2010 η R. Banger και ο P. Rado συζούσαν στη Νότια Αφρική. Τον Μάιο του 2010 ο P. Rado αποδέχθηκε θέση εργασίας στις Κάτω Χώρες. Έζησε στο εν λόγω κράτος μέλος μαζί με την R. Banger έως το 2013. Η R. Banger έλαβε δελτίο διαμονής στις Κάτω Χώρες, με την ιδιότητα του «μέλους της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια» πολίτη της Ένωσης.
- 14 Το 2013, η R. Banger και ο P. Rado αποφάσισαν να εγκατασταθούν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στο Ηνωμένο Βασίλειο η R. Banger ζήτησε από τον Υπουργό Εσωτερικών δελτίο διαμονής. Η αίτησή της απορρίφθηκε, με την αιτιολογία ότι η αιτούσα ήταν η μη έγγαμη σύντροφος του P. Rado και ότι το άρθρο 9 της κανονιστικής πράξης του 2006 προέβλεπε ότι μόνον ο σύζυγος και ο καταχωρισμένος σύντροφος μπορεί να θεωρηθεί μέλος της οικογένειας υπηκόου του Ηνωμένου Βασιλείου.
- 15 Η R. Banger προσέφυγε ενώπιον του First-tier Tribunal (πρωτοδικείου διοικητικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο) κατά της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε η αίτηση χορήγησης δελτίου διαμονής. Το δικαστήριο αυτό έκανε δεκτή την προσφυγή. Εν συνεχεία, επετράπη στον Υπουργό Εσωτερικών να ασκήσει έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ενώπιον του Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [εφετείου διοικητικών διαφορών (τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), Ηνωμένο Βασίλειο], προβάλλοντας ότι υπήρξε πλάνη περί το δίκαιο.
- 16 Το αιτούν δικαστήριο επισήμανε, αφενός, ότι η μόνη ουσιώδης διαφορά μεταξύ της υπόθεσης που εκκρεμεί ενώπιόν του και της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 7ης Ιουλίου 1992, Singh (C-370/90, EU:C:1992:296), έγκειται στο γεγονός ότι η R. Banger είναι η μη έγγαμη σύντροφος πολίτη της Ένωσης, ενώ στην υπόθεση Singh το ζεύγος Singh είχε συνάψει γάμο. Συνεπώς, οι αρχές που διατύπωσε το Δικαστήριο στην εν λόγω απόφαση θα μπορούσαν να εφαρμοστούν σε υπόθεση όπως αυτή της κύριας δίκης. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο παρατήρησε ότι άλλο τμήμα του ίδιου δικαστηρίου είχε ήδη κρίνει ότι η κανονιστική πράξη του 2006 δεν αναγνωρίζει, σε πρόσωπο του οποίου είχε απορριφθεί αίτηση χορήγησης δελτίου διαμονής, δικαίωμα προσφυγής υπό την ιδιότητά του ως «μέλους της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια».
- 17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [εφετείο διοικητικών διαφορών (τμήμα μεταναστεύσεως και ασύλου)] ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχουν οι αρχές που θέτει η απόφαση [της 7ης Ιουλίου 1992, Singh (C-370/90, EU:C:1992:296),] ως αποτέλεσμα ότι κράτος μέλος υποχρεούται να χορηγήσει ή, εναλλακτικώς, να διευκολύνει τη χορήγηση άδειας διαμονής σε πρόσωπο το οποίο είναι υπήκοος τρίτου κράτους και σύντροφος πολίτη της Ένωσης που, αφού άσκησε το αναγνωρισμένο από τη ΣΛΕΕ δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας ως εργαζόμενος σε άλλο κράτος μέλος, επιστρέφει με τη σύντρόφό του αυτή, με την οποία δεν έχει συνάψει γάμο, στο κράτος μέλος της ιθαγένειάς του;
- 2) Ή μήπως επιβάλλει η οδηγία [2004/38] τη χορήγηση ή τη διευκόλυνση της χορήγησης άδειας διαμονής υπό τέτοιες περιστάσεις;
- 3) Πρέπει να θεωρηθεί παράνομη, ως αντίθετη προς το άρθρο 3, παράγραφος 2, της [οδηγίας 2004/38], τυχόν απόφαση να μη χορηγηθεί άδεια διαμονής, όταν δεν στηρίζεται σε εκτενή εξέταση της προσωπικής καταστάσεως του αιτούντος και δεν είναι δεόντως ή επαρκώς αιτιολογημένη;
- 4) Είναι συμβατή με την οδηγία [2004/38] εθνική ρύθμιση η οποία αποκλείει την άσκηση προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά υπουργικής απόφασης για μη χορήγηση δελτίου διαμονής σε πρόσωπο που υποστηρίζει ότι είναι μέλος οικογένειας υπό την ευρεία έννοια;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος

- 18 Υπενθυμίζεται, κατ' αρχάς, ότι, όπως έχει επανειλημμένως κρίνει το Δικαστήριο, ακόμη και αν τυπικά το αιτούν δικαστήριο έχει περιορίσει τα ερωτήματά του στις αρχές που διατυπώθηκαν στην απόφαση της 7ης Ιουλίου 1992, Singh (C-370/90, EU:C:1992:296), και στην οδηγία 2004/38, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που μπορεί να του είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υπόθεσης της οποίας έχει επιληφθεί, ανεξαρτήτως του αν το αιτούν δικαστήριο έχει αναφερθεί σε αυτά κατά τη διατύπωση των ερωτημάτων του (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 22 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 19 Υπό τις συνθήκες αυτές και λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που παρατίθενται στην αίτηση προδικαστικής απόφασης, διαπιστώνεται ότι με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, έχει την έννοια ότι υποχρεώνει το κράτος μέλος του οποίου πολίτης της Ένωσης έχει την ιθαγένεια να χορηγήσει άδεια διαμονής ή να διευκολύνει τη χορήγηση άδειας διαμονής σε μη καταχωρισμένο σύντροφο πολίτη της Ένωσης με τον οποίο αυτός έχει σταθερή σχέση δεόντως αποδεδειγμένη, όταν ο εν λόγω πολίτης της Ένωσης, αφού άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας για να εργασθεί σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της οδηγίας 2004/38, επιστρέφει με τον σύντρόφό του στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια προκειμένου να διαμείνει σε αυτό.
- 20 Υπενθυμίζεται, επ' αυτού, ότι, κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, «[κ]άθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στις Συνθήκες και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή τους».
- 21 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η οδηγία 2004/38 αποσκοπεί στη διευκόλυνση της άσκησης του θεμελιώδους ατομικού δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, που απονέμεται απευθείας στους πολίτες της Ένωσης από το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και ότι η οδηγία αυτή έχει ως κύριο σκοπό να ενισχύσει το εν λόγω δικαίωμα (αποφάσεις της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 35, και της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 18).
- 22 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, η οδηγία αυτή ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι καθώς και για τα μέλη των οικογενειών τους κατά το οριζόμενα στο άρθρο 2, σημείο 2 της οδηγίας αυτής, που τους συνοδεύουν ή πηγαίνουν να τους συναντήσουν.
- 23 Όσον αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι από τη γραμματική, συστηματική και την τελολογική ερμηνεία των διατάξεων της προκύπτει ότι η εν λόγω οδηγία διέπει αποκλειστικά και μόνον τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής πολίτη της Ένωσης σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της ιθαγένειάς του και δεν μπορεί να στηριχθεί στην οδηγία αυτή, για τους υπηκόους τρίτων χωρών που είναι μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, παράγωγο δικαίωμα διαμονής εντός του κράτους μέλους του οποίου την ιθαγένεια έχει ο πολίτης αυτός (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 20 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 24 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η διαφορά της κύριας δίκης έχει ως αντικείμενο αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής της R. Banger, υπηκόου τρίτης χώρας, στο Ηνωμένο Βασίλειο, κράτος του οποίου την ιθαγένεια έχει ο P. Rado, και ότι κατά την υποβολή της αίτησης αυτής ο P. Rado και η R. Banger δεν είχαν συνάψει ούτε γάμο ούτε καταχωρισμένη συμβίωση, αλλά ζούσαν μαζί από πολλών ετών.
- 25 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 28 και 29 των προτάσεών του, η ίδια συστηματική και τεολογική συλλογιστική βάσει της οποίας το Δικαστήριο έκρινε –όπως προκύπτει από τη νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 23 της παρούσας απόφασης– ότι δεν μπορεί να θεμελιωθεί στις διατάξεις της οδηγίας 2004/38 για υπηκόους τρίτων χωρών που είναι μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης παράγωγο δικαίωμα διαμονής εντός του κράτους μέλους καταγωγής του πολίτη αυτού ισχύει και για τα πρόσωπα του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38. Συνεπώς, δεν μπορεί να θεμελιωθεί στην οδηγία 2004/38 δικαίωμα υπηκόου τρίτης χώρας, ο οποίος είναι μη καταχωρισμένος σύντροφος πολίτη της Ένωσης, να γίνει η ζητηθείσα άδεια διαμονής δεκτή από το κράτος μέλος του οποίου ο σύντροφός του έχει την ιθαγένεια.
- 26 Κατά συνέπεια, εν προκειμένω η R. Banger μπορεί να επικαλεσθεί την κατ' άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38 έννοια του «συντρόφου με τον οποίο ο πολίτης της Ένωσης έχει σταθερή σχέση, δεόντως αποδεδειγμένη», ωστόσο η οδηγία αυτή δεν μπορεί να θεμελιώσει δικαίωμα της R. Banger να γίνει δεκτή από το Ηνωμένο Βασίλειο η ζητηθείσα άδεια διαμονής.
- 27 Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι σε υπηκόους τρίτης χώρας, μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, στους οποίους δεν θα μπορούσε, βάσει των διατάξεων της οδηγίας 2004/38, να αναγνωριστεί παράγωγο δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος του οποίου την ιθαγένεια έχει ο πολίτης αυτός, θα μπορούσε να αναγνωριστεί τέτοιο δικαίωμα βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 23).
- 28 Το συμπέρασμα αυτό στηρίζεται σε πάγια νομολογία κατά την οποία, κατ' ουσίαν, αν δεν υπήρχε τέτοιο παρεπόμενο δικαίωμα διαμονής για τους εν λόγω υπηκόους τρίτης χώρας, ο πολίτης της Ένωσης θα αποτρεπόταν από το να εγκαταλείψει το κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια προκειμένου να ασκήσει, βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, το δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος, καθώς δεν θα είχε τη βεβαιότητα ότι θα μπορέσει να συνεχίσει στο κράτος μέλος καταγωγής του την οικογενειακή ζωή που θα έχει αναπτυχθεί ή εδραιωθεί, με τον υπήκοο τρίτης χώρας, στο κράτος μέλος υποδοχής σε περίπτωση πραγματικής διαμονής (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 54, καθώς και της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 24).
- 29 Κατά τη νομολογία αυτή, οι προϋποθέσεις αναγνώρισης του εν λόγω παραγώγου δικαιώματος διαμονής δεν πρέπει, κατ' αρχήν, να είναι αυστηρότερες από τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην οδηγία 2004/38 για την αναγνώριση του εν λόγω δικαιώματος σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, εγκαθιστάμενος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια. Συνεπώς, ακόμη και αν η οδηγία αυτή δεν καλύπτει την περίπτωση επιστροφής του εν λόγω πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος της ιθαγένειάς του προκειμένου να διαμείνει σε αυτό, πρέπει να εφαρμοσθεί κατ' αναλογία (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψεις 50 και 61 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 25).
- 30 Διευκρινίζεται, επ' αυτού, ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας αναφέρεται ειδικά στον σύντροφο με τον οποίο ο πολίτης της Ένωσης έχει σταθερή σχέση, δεόντως αποδεδειγμένη. Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι το κράτος μέλος υποδοχής διευκολύνει, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του, την είσοδο και τη διαμονή του ανωτέρω συντρόφου.

- 31 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν δικαίωμα εισόδου και διαμονής στους υπηκόους τρίτων χωρών στους οποίους αναφέρεται η διάταξη αυτή, αλλά τους επιβάλλει την υποχρέωση να επιφυλάσσουν ευνοϊκότερη μεταχείριση στις αιτήσεις που υποβάλλονται από υπηκόους τρίτων χωρών στους οποίους αναφέρεται το εν λόγω άρθρο σε σχέση με αυτή που επιφυλάσσεται στα αιτήματα εισόδου και διαμονής άλλων υπηκόων τρίτων χωρών (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, C-83/11, Rahman κ.λπ., EU:C:2012:519, σκέψη 21).
- 32 Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 46 και 47 των προτάσεών του, η νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 29 της παρούσας απόφασης ισχύει και για την περίπτωση του συντρόφου με τον οποίο ο πολίτης της Ένωσης έχει σταθερή σχέση, δεόντως αποδεδειγμένη, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38. Συνεπώς, υπήκοος τρίτης χώρας που συνδέεται με τέτοια σχέση με πολίτη της Ένωσης ο οποίος άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και επιστρέφει στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια προκειμένου να διαμείνει σε αυτό δεν μπορεί, κατά την επιστροφή του εν λόγω πολίτη σε αυτό το κράτος μέλος, να τύχει μεταχείρισης λιγότερο ευνοϊκής από αυτή που προβλέπει η οδηγία για υπήκοο τρίτης χώρας που έχει σταθερή σχέση, δεόντως αποδεδειγμένη, με πολίτη της Ένωσης ο οποίος ασκεί το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας σε κράτη μέλη άλλα από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια.
- 33 Σε κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη πρέπει, ως εκ τούτου, να εφαρμοσθεί κατ' αναλογία η οδηγία 2004/38, περιλαμβανομένου του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', όσον αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες πρέπει να διευκολύνεται η είσοδος και η διαμονή των υπηκόων τρίτων χωρών στους οποίους γίνεται σχετική μνεία.
- 34 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το επιχείρημα της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου κατά το οποίο στη σκέψη 63 της απόφασης της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β. (C-456/12, EU:C:2014:135), αναγνωρίστηκε παράγωγο δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής μόνο για τους υπηκόους τρίτης χώρας που είναι «μέλη της οικογένειας» υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38. Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στη σημείο 35 των προτάσεών του, μολονότι στην εν λόγω απόφαση το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήκοος τρίτης χώρας που δεν έχει την ιδιότητα του μέλους της οικογένειας δεν έχει στο κράτος μέλος υποδοχής παράγωγο δικαίωμα διαμονής βάσει της οδηγίας 2004/38 ή βάσει το άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η απόφαση αυτή δεν αποκλείει εντούτοις το ενδεχόμενο να υφίσταται υποχρέωση του κράτους μέλους υποδοχής να διευκολύνει την είσοδο και τη διαμονή ενός τέτοιου υπηκόου τρίτης χώρας σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.
- 35 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, έχει την έννοια ότι υποχρεώνει το κράτος μέλος του οποίου πολίτης της Ένωσης έχει την ιθαγένεια να διευκολύνει τη χορήγηση άδειας διαμονής σε μη καταχωρισμένο σύντροφο πολίτη της Ένωσης με τον οποίο αυτός έχει σταθερή σχέση δεόντως αποδεδειγμένη, όταν ο εν λόγω πολίτης της Ένωσης, αφού άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας για να εργασθεί σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της οδηγίας 2004/38, επιστρέφει με τον σύντρόφό του στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια προκειμένου να διαμείνει σε αυτό.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 36 Με το τρίτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι πρέπει να στηρίζεται σε εκτενή εξέταση της προσωπικής κατάστασης του αιτούντος και να είναι αιτιολογημένη η απόφαση με την οποία απορρίπτεται αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας, μη καταχωρισμένου συντρόφου πολίτη της Ένωσης ο οποίος, αφού άσκησε το

δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας για να εργαστεί σε δεύτερο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της οδηγίας 2004/38, επιστρέφει με τον σύντροφό του στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια προκειμένου να διαμείνει σε αυτό.

- 37 Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 31 της παρούσας απόφασης, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, η οποία εφαρμόζεται κατ' αναλογία σε περίπτωση επιστροφής όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να επιφυλάσσουν ευνοϊκότερη μεταχείριση στις αιτήσεις που υποβάλλονται από υπηκόους τρίτων χωρών στους οποίους αναφέρεται η εν λόγω διάταξη σε σχέση με αυτή που επιφυλάσσεται στα αιτήματα εισόδου και διαμονής άλλων υπηκόων τρίτων χωρών.
- 38 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, προκειμένου να εκπληρώνουν την υποχρέωση αυτή, τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2004/38, να προβλέπουν τη δυνατότητα έκδοσης απόφασης επί του αιτήματος των προσώπων του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής η οποία να βασίζεται σε ενδελεχή εξέταση της προσωπικής τους κατάστασης και, σε περίπτωση απόρριψης του αιτήματος, να είναι αιτιολογημένη (απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, Rahman κ.λπ., C-83/11, EU:C:2012:519, σκέψη 22).
- 39 Στο πλαίσιο της εν λόγω εξέτασης της προσωπικής κατάστασης του αιτούντος, η αρμόδια αρχή οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις διάφορες παραμέτρους που θα μπορούσαν να ασκήσουν επιρροή σε κάθε περίπτωση (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, C-83/11, Rahman κ.λπ., EU:C:2012:519, σκέψη 23).
- 40 Δεδομένου ότι, αφενός, η οδηγία 2004/38 δεν περιλαμβάνει ακριβέστερους κανόνες και, αφετέρου, στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής χρησιμοποιείται η έκφραση «σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του», επιβάλλεται η διαπίστωση ότι κάθε κράτος μέλος διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό των παραμέτρων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Ωστόσο, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε η νομοθεσία τους να περιλαμβάνει κριτήρια που συνάδουν με τη συνήθη έννοια του ρήματος «διευκολύνει» και δεν καθιστούν τη διάταξη αυτή άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, Rahman κ.λπ., C-83/11, EU:C:2012:519, σκέψη 24).
- 41 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι πρέπει να στηρίζεται σε εκτενή εξέταση της προσωπικής κατάστασης του αιτούντος και να είναι αιτιολογημένη η απόφαση με την οποία απορρίπτεται αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας, μη καταχωρισμένου συντρόφου πολίτη της Ένωσης ο οποίος, αφού άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας για να εργαστεί σε δεύτερο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της οδηγίας 2004/38, επιστρέφει με τον σύντροφό του στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια προκειμένου να διαμείνει σε αυτό.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

- 42 Επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, ένα από τα τμήματα του αιτούντος δικαστηρίου έχει κρίνει ότι η κανονιστική πράξη του 2006 δεν αναγνωρίζει *right of appeal* στα πρόσωπα του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38. Αυτό είναι το πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να εξεταστεί το τέταρτο ερώτημα. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται συνεπώς όχι ως προς το ζήτημα τυχόν απουσίας δικαστικού ελέγχου για τα εν λόγω πρόσωπα, αλλά ως προς το κατά πόσον η οδηγία 2004/38 επιβάλλει να υφίσταται ένδικο βοήθημα που επιτρέπει στον δικαστή να προβεί σε έλεγχο τόσο των νομικών όσο και των πραγματικών ζητημάτων.

- 43 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να θεωρηθεί ότι με το τέταρτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 έχει την έννοια ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών στους οποίους αναφέρεται η διάταξη αυτή πρέπει να μπορούν να προσβάλουν την απόφαση που απορρίπτει αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής με ένδικο βοήθημα το οποίο επιτρέπει στον δικαστή να προβαίνει σε έλεγχο τόσο των νομικών όσο και των πραγματικών ζητημάτων.
- 44 Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, οι διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 30 και 31 της οδηγίας αυτής εφαρμόζονται κατ' αναλογία για κάθε απόφαση περιοριστική της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους η οποία λαμβάνεται για άλλους λόγους εκτός της δημόσιας τάξης, της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας υγείας. Κατά το άρθρο 31, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, οι ενδιαφερόμενοι έχουν πρόσβαση σε δικαστικές και, ενδεχομένως, διοικητικές διαδικασίες προσφυγών στο κράτος μέλος υποδοχής, προκειμένου να προσβάλουν ή να ζητήσουν την αναθεώρηση απόφασης η οποία έχει ληφθεί εις βάρος τους για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας.
- 45 Ωστόσο, οι διατάξεις αυτές δεν μνημονεύουν ρητώς τα πρόσωπα του άρθρου 3 παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38.
- 46 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 87 των προτάσεών του, η έννοια των «μελών της οικογένειας» χρησιμοποιείται σε άλλες διατάξεις της οδηγίας 2004/38 ως περιλαμβάνουσα και τα πρόσωπα του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας. Ειδικότερα, το άρθρο 10 της οδηγίας αυτής, που αφορά τη χορήγηση δελτίου διαμονής στα «μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης», στην παράγραφο 2, στοιχεία ε' και στ', παραθέτει τα έγγραφα που πρέπει να προσκομισθούν από τα πρόσωπα του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχεία α' και β', της οδηγίας αυτής για τη χορήγηση της εν λόγω κάρτας διαμονής. Ομοίως, το άρθρο 8, παράγραφος 5, της οδηγίας 2004/38, που αφορά τα έγγραφα που πρέπει να προσκομισθούν για τη χορήγηση βεβαίωσης εγγραφής «στα μέλη της οικογένειας», αναφέρεται, στα στοιχεία ε' και στ', στα πρόσωπα του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής.
- 47 Εξάλλου, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου που μνημονεύθηκε στη σκέψη 38 της παρούσας απόφασης, τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2004/38, να προβλέπουν τη δυνατότητα έκδοσης απόφασης επί του αιτήματος των προσώπων του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, η οποία να βασίζεται σε ενδελεχή εξέταση της προσωπικής τους κατάστασης και, σε περίπτωση απόρριψης του αιτήματος, να είναι αιτιολογημένη.
- 48 Δεδομένου ότι οι διατάξεις της οδηγίας 2004/38 πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο σύμφωνο προς τις επιταγές του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 4ης Ιουνίου 2013, ZZ, C-300/11, EU:C:2013:363, σκέψη 50), τα πρόσωπα αυτά πρέπει να διαθέτουν αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα για να προσβάλουν απόφαση βάσει της διάταξης αυτής το οποίο να επιτρέπει τον έλεγχο της νομιμότητας της απόφασης τόσο ως προς τα πραγματικά όσο και ως προς τα νομικά ζητήματα υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2011, Gaydarov, C-430/10, EU:C:2011:749, σκέψη 41).
- 49 Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι διαδικαστικές εγγυήσεις του άρθρου 31, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 εφαρμόζονται και για τα πρόσωπα του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής.
- 50 Όσον αφορά το περιεχόμενο των διαδικαστικών αυτών εγγυήσεων, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα πρόσωπα του άρθρου 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν από δικαιοδοτικό όργανο να ελέγξει εάν η εθνική νομοθεσία και η εφαρμογή της κείνται εντός των ορίων της προβλεπόμενης από την οδηγία αυτή διακριτικής ευχέρειας (απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, Rahman κ.λπ., C-83/11, EU:C:2012:519, σκέψη 25).

- 51 Όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχο της διακριτικής ευχέρειας των αρμόδιων εθνικών αρχών, ο εθνικός δικαστής πρέπει να ελέγξει, ιδίως, αν η προσβαλλόμενη απόφαση στηρίζεται σε επαρκώς στέρεα πραγματική βάση. Περαιτέρω, ο έλεγχος αυτός πρέπει να εκτείνεται στην τήρηση των διαδικαστικών εγγυήσεων, κάτι που έχει θεμελιώδη σημασία, καθώς επιτρέπει στον δικαστή να ελέγξει αν πληρούνταν τα πραγματικά και νομικά στοιχεία από τα οποία εξαρτάται η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 4ης Απριλίου 2017, Fahimian, C-544/15, EU:C:2017:255, σκέψεις 45 και 46). Στις εγγυήσεις αυτές, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, περιλαμβάνεται η υποχρέωση των εν λόγω αρχών να προβαίνουν σε ενδελεχή εξέταση της προσωπικής κατάστασης του αιτούντος και να αιτιολογούν τυχόν άρνηση εισόδου ή διαμονής.
- 52 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 έχει την έννοια ότι οι υπήκοοι τρίτης χώρας στους οποίους αναφέρεται η διάταξη αυτή πρέπει να μπορούν να προσβάλουν την απόφαση με την οποία απορρίπτεται αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής με ένδικο βοήθημα το οποίο επιτρέπει στον εθνικό δικαστή να ελέγξει αν η απορριπτική απόφαση στηρίζεται σε επαρκώς στέρεα πραγματική βάση και αν έγιναν σεβαστές οι διαδικαστικές εγγυήσεις. Στις εγγυήσεις αυτές περιλαμβάνεται η υποχρέωση των αρμόδιων εθνικών αρχών να προβαίνουν σε ενδελεχή εξέταση της προσωπικής κατάστασης του αιτούντος και να αιτιολογούν τυχόν άρνηση εισόδου ή διαμονής.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 53 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι υποχρεώνει το κράτος μέλος του οποίου πολίτης της Ένωσης έχει την ιθαγένεια να διευκολύνει τη χορήγηση άδειας διαμονής σε μη καταχωρισμένο σύντροφο πολίτη της Ένωσης με τον οποίο αυτός έχει σταθερή σχέση δεόντως αποδεδειγμένη, όταν ο εν λόγω πολίτης της Ένωσης, αφού άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας για να εργασθεί σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ, επιστρέφει με τον σύντροφό του στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια προκειμένου να διαμείνει σε αυτό.
- 2) Το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι πρέπει να στηρίζεται σε εκτενή εξέταση της προσωπικής κατάστασης του αιτούντος και να είναι αιτιολογημένη η απόφαση με την οποία απορρίπτεται αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας, μη καταχωρισμένου συντρόφου πολίτη της Ένωσης ο οποίος, αφού άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας για να εργαστεί σε δεύτερο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της οδηγίας 2004/38, επιστρέφει με τον σύντροφό του στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια προκειμένου να διαμείνει σε αυτό.
- 3) Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 έχει την έννοια ότι οι υπήκοοι τρίτης χώρας στους οποίους αναφέρεται η διάταξη αυτή πρέπει να μπορούν να προσβάλουν την απόφαση με την οποία απορρίπτεται αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής με ένδικο βοήθημα το οποίο επιτρέπει στον εθνικό δικαστή να ελέγξει αν η απορριπτική απόφαση στηρίζεται σε

επαρκώς στέρεα πραγματική βάση και αν έγιναν σεβαστές οι διαδικαστικές εγγυήσεις. Στις εγγυήσεις αυτές περιλαμβάνεται η υποχρέωση των αρμόδιων εθνικών αρχών να προβαίνουν σε ενδελεχή εξέταση της προσωπικής κατάστασης του αιτούντος και να αιτιολογούν τυχόν άρνηση εισόδου ή διαμονής.

(υπογραφές)